

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ
1936

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

*Zōtos Tzigarās*¹

Διαθήκη² τοῦ Ζώτου Τζιγαρά Πρωτοσπαθαρίου, 2 Ἀπριλίου 1599.
«Ἐν ὀνόματι τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, Ἀμήν. Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρ-

Testamento di Zoto Zigarà Protospathario, 2 Aprile 1599.—
Nomine Dei aeterni Amen.—Anno ab incarnatione Dom. N. Jesu

1) Ἴδου τί γράφει περὶ τούτου ἐν σελ. 300 τὸ Ἱστορικὸν Βιβλίον τὸ ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1631 (ὄρα ἡμ. Κατ. Ἐκδ. Γλυκέως σελ. 79)· «εἶχεν εἰς τὸ παλάτι του ὁ Πρίγκηψ Πέτρος Μιχνέσιος ἓνα νέον θαυμάσιον Ζῶτον ὀνόματι, εἰς πρόσωπον εὐειδῆς, λεπτὸς εἰς τὸ κορμί, εἰς τοὺς λόγους ἐπιτήδειος καὶ γλυκὺς, σώφρων καὶ τιμημένος, παρθένος εἰς τὴν ζωὴν του, πιστὸς εἰς τὰ πράγματα τῆς Βασιλείας, διότι πολλὰς φορὰς τὸν ἐδοκίμασεν, ἀμὴ ποτὲ δὲν τὸν εὔρεν εἰς τίποτε δόλιον. Ἦτον γοῦν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ἀπὸ γονεῖς εὐγενεῖς καὶ χρησίμους τοῦ τόπου καὶ ἦτον ἐκ πατρὸς Τζιγαράς καὶ ἐκ μητρὸς Ἀψαράς (α), εὐγενεῖς ἀμφοτέρους. Καὶ διὰ νὰ εἶναι σώφρων καὶ εὐγενῆς εἰς ὅλα καὶ διὰ νὰ ἤξεύρη γράμματα Τουρκικὰ καὶ Ρωμαϊκὰ, ἐτίμησέν τον σπαθάριον καὶ μετὰ ταῦτα βεστιάριον καὶ ἔδωκέ του καὶ τὴν αὐτοῦ σωφρονεστάτην καὶ φρονιμωτάτην θυγατέρα ὡς γυναῖκα καὶ ἐστεφανώθη την καὶ ἔκαμαν γάμους καὶ χαρὲς. Καὶ ἐτίμησεν ὁ κύρ Ζῶτος πολλοὺς καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους. Ἦτο γοῦν τὸ ὄνομά της Μαρία, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν λέγεται Δόμνα Μαρία. Καὶ ἀπέρασαν ἠγαπημένοι μὲ τὰ τέκνα αὐτῶν».

2) Archivio di Stato, Notaio Andrea di Ercoli, Busta No 359. Testamento No 741. Τὸ ἐν τῷ βιβλίῳ Διαθηκῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος περιεχόμενον ἀντίγραφον τῆς Διαθήκης, παρουσιάζει ἑλαφρὰς τινὰς παραλλαγὰς καὶ τινὰς παραλείψεις καθιστώσας εἰς τινὰ σημεῖα ἀκατάληπτον τὸ κείμενον. Τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὸ ὅτι τὸ ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ πρωτότυπον εἶναι λίαν δυσανάγνωστον καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου κατωρθώσαμεν νὰ τὸ ἐρμηνεύσωμεν καὶ νὰ τὸ ἀντιγράψωμεν. Ἐκ τοῦ παρὰ τῆ Ἑλλ. Κοινότητι ἀντιγράφου ὁ Βελοῦδος ἐχορήγησεν ἀντίτυπον εἰς τὸν Βιβλιογράφον Émile Legrand, ὅστις καὶ δημοσιεύει τὴν παροῦσαν διαθήκην (Bibl. Hellénique, 17e siècle, 3e vol., σελ. 429—430).

(α) Τὸ Ἡπειρωτ. Χρονικὸν ἀναφέρει ὡς αὐλοκόλακα παρὰ τῷ Θωμᾷ τῷ Δεσπότη κατὰ τὸ 1376 Μιχαὴλ τὸν Ἀψαράν, εἰς ὃν ἀπενεμήθη καὶ ὁ τίτλος τοῦ Πρωτοβεστιάριου. Ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τῶν Ἀψαράδων ἦσαν καὶ οἱ Ἱερομόναχοι Νεκτάριος καὶ Θεοφάνης, οἱ κτήτορες τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ εἰς τὰ Μετέωρα τῆς Θεσσαλίας.

κώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ ἐνενηκοστῶ ἐνάτῳ, Ἰνδ. 12», ἡμέρα Τετάρτη, τῇ 2α τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου.— Θεωρῶν τὸ ἐπισφαλὲς τῆς παρούσης ζωῆς, ἐγὼ ὁ Ζῶτος Τζιγαράς Πρωτοσπαθάριος, υἱὸς τοῦ ποτε Γεωργίου, διατηρῶν ἐν τούτοις τὸν νοῦν ὑγιᾶ, καίπερ τὸ σῶμα ἀσθενῆς, κλινήρης ὢν, μετεκάλεσα παρ' ἐμοὶ τὸν Ἄνδρέαν ντὶ Ἑρκολι, συμβολαιογράφον Ἑνετόν, εἰς τὸν ὁποῖον παρουσίασα τὸ παρὸν δελτίον, γραφὲν παρὰ ξένης χειρός, καὶ ἀφοῦ μοῦ τὸ ἀνέγνωσε λέξιν πρὸς λέξιν ὁ συμβολαιογράφος, τῶ εἶπον ὅτι ἐν αὐτῷ περιέχεται ἡ τελευταία μου διαθήκη καὶ τελευταία θέλησις καὶ οὕτω τὸν παρεκάλεσα ὅτι τὴν διαθήκην ταύτην, ἐν περιπτώσει θανάτου μου, ὄφειλε νὰ ἀνοίξῃ, δημοσιεύσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν συμβολαιογράφων Βενετίας, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν μορφήν δημοσίου ἐγγράφου καὶ ὡς πρὸς ἄλλο ἀντίγραφον, ἀφοῦ τὴν παροῦσαν θὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Καντσελλαρίαν, εἶπον νὰ παρουσιάσῃ ταύτην καὶ ὡς πρὸς τὰ εὐαγγῆ Καταστήματα εἶπον ὅτι δὲν θέλω νὰ διατάξω ἄλλο τι (ἀκολουθεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ εἰρημένου Δελτίου)—: «Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κλπ. τῇ 14 Μαρτίου 1599 ἐν Βενετία.—Ἐγὼ, ἐλάχιστος δοῦλος τοῦ Θεοῦ, Ζῶτος Τζιγαράς τοῦ ποτε Γεωργίου καὶ πρώην σπαθάριος τοῦ ποτε Κυ-

Christi millesimo quingentesimo nonagesimo nono, Indictione XII die vero mercurii, secunda mensis Aprilis.

Considerando il fragil stato della presente vita io Zoto Cigarà Protospathario del quodam sig. Zorzi; imperò rittrovandomi sano della mente benchèrisentito del corpo, giacendo nel letto, ho fatto chiamare a me Andrea di Ercoli nodaro Veneto al quale ho presentato la presente sedula scritta di aliena mano et essendomi quella da esso nodaro di parola in parola stata letta dissi in essa contenersi il mio ultimo testamento et ultima volontà et però lo pregai che quella in caso di mia morte dovesse aprir, publicar compir et roborar secondo l'uso di notari di Venetia sichè habbi la forma di publico testamento et quanto a farmi altra copia per andar la presente presentata in Cancelleria dissi che presentasse questa et quanto alli lochi pii dissi non voler altro ordinare (segue il tenor della sopradetta sedula).

«In nome di Dio ecc., addì 14 Marzo 1599 in Venetia: Io minimo servo di Dio, Zotto Zigarà quodam Zorzi et olim spathario del qdm Dno Pietro Voivonda Principe di Moldavia essendo che io mi attrovo sempre sogetto all'infermità qui in Venetia

ρίου Πέτρου Βοεβόδα, Πρίγκηπος τῆς Μολδαβίας, διατελῶν παράλυτος ἐδῶ ἐν Βενετία, ἠθέλησα πρῶτον νὰ κυβερνήσω τὴν ψυχὴν μου καὶ δεύτερον τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ παιδιά μου, καθὼς συνηθίζουν οἱ τε πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. Πρῶτον ἀφίνω διὰ τὴν ψυχὴν μου Δουκάτα τρεχούμενα 1200, ἵνα ἀγορασθῇ — εἰ δυνατόν — ἡ οἰκία τοῦ Κοκίνη καὶ γίνῃ ἐκεῖ ἐν Μοναστήριον διὰ τὴν κατοικίαν τῶν Ἑλληνίδων μοναχῶν καὶ νὰ τεθῇ ἐπὶ τῆς πύλης³ τοῦ ρηθέντος μοναστηρίου τὸ ὄνομά μου, καὶ τὸ οἰκόσημον καὶ νὰ λέγῃ⁴ «Ζῶτος Τζιγαράς ἐκ τῆς πόλεως Ἰωαννίνων καὶ πρῶτος Πρωτοσπαθάριος τοῦ ποτε Μολδαβοῦ Πρίγκηπος»· ὁμοίως ἐπὶ τῆς Τραπέζης ὅπου θὰ τρώγουν αἱ μοναχαὶ νὰ ζωγραφισθῇ ἡ εἰκὼν τῆς Μακαρίας Παρθένου Μαρίας καὶ ἐγὼ γονυπετῆς ἔμπροσθεν ταύτης, ἵνα βλέπουσαί με πάντοτε αἱ μοναχαὶ νὰ ἤμποροῦν νὰ λέγουν· «ὁ Θεὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ». Ὅμοίως ἂν κρίνουν εὐλογον αἱ μοναχαὶ ἃς ἀνεγείρουν παρεκκλήσιον μικρὸν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων καὶ ἂν τυχὸν δὲν καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀγορὰ τῆς ρηθείσης οἰκίας καὶ δὲν θὰ μείνουν σύμφωνοι ἵνα κάμουν τὸ εἰρημένον Μοναστήριον θέλω ἵνα ἔξ ἐκείνων, Δουκάτα χίλια νὰ σταλοῦν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ νὰ διανεμηθοῦν μεταξὺ τῶν 20⁵ ἐκείνων Μοναστηρίων ἀνὰ 50 εἰς ἕκαστον· ἀλλὰ νὰ εἶναι τὸ κα-

ho voluto prima a governar la mia anima et secondo la mia moglie e figli secondo la consuetudine così di ricchi che di poveri. Primo: lassio per l'anima mia Duc. mille duicento correnti se sarà possibile comprar la casa del Cocchini per far là un monasterio per l'habitation delle religiose greche, sia messo sopra la porta³ del detto monasterio il nome mio e la mia arma che dica⁴ «Zoto Cigarà della città di Joanina e primo Proto-spathario del qdm Principe Moldavo» et parimente sopra la tavola che mangeranno le monache sia dipinta l'immagine di Beata Vergine Maria et io stando dinanzi a Lei inginociato acciò che vedendomi sempre le monache possano dire «Dio gli perdoni». Item se parerà a lor monache di edificarne capelletta in nome di Santi Anargiri et se per sorte non sarà possibile comprare la sudetta casa et non si concorderanno per far il detto Monasterio, voglio che da quelli, mille Ducati vadino al monte Santo et si dividano fra quelli vinti⁵ monasterii a cinquanta

3) Ἡ λέξις porta=πύλη, παραλείπεται εἰς τὸ ἀντίγραφον Legrand.

4) Καὶ αὕτη ἐπίσης.

5) Καὶ ἡ λέξις αὕτη παρελείφθη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Legrand δημοσιευθὲν κείμενον.

θὲν ὑποχρεωμένον—ἐκ τῶν εἴκοσι Μοναστηρίων—ἅπαξ τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ πληρώσω τὸ κοινὸν χρέος—νᾱ μου κάμνουν τὸ μνημόσυνον καὶ τοῦτο θὰ ἐξακολουθήσουν, ἐφόσον ὁ ὑφίστανται τὰ ρηθέντα Μοναστήρια καὶ ἂν τυχὸν ἤθελον παραλείπει τὸ καθῆκόν των, νᾱ δύνανται νᾱ δίδουν λόγον εἰς τὴν Αὐτοῦ θείαν Μεγαλειότητα καὶ ἔχω ὁμοίως γράψει ὅτι εἰς ὄλα τὰ εἴκοσι Μοναστήρια ξεχωριστὰ καὶ τοῖς ἔχω στείλει ὁ μὲ τὸν Παπᾶ κὺρ Ἰωνᾶν Ἡγούμενον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἄσπρα δύο χιλιάδας δι' ἕκαστον ὁ καὶ ἐνεγράφη μὲ τοὺς συγγενεῖς μου. Ἀλλὰ τὰ παρόντα τὰ ἀφίνω ἵνα μου κάμνουν τὸ μνημόσυνον ὡς προεῖπον.— Ὅμοίως ἂν ἀποθάνω ἐδῶ ἐν Βενετία ἀφίνω Δουκάτα τετρακόσια καὶ τὰ ὑπολειπόμενα Δουκάτα διακόσια ἅτινα συμποσοῦνται εἰς 600 Δουκάτα ἐν ὄλω, ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ μὲ τὸν

ducatti per uno, però che sia obligatto ogni uno di detti monasterii per una volta l' ano nel giorno il qualle io haverò pagatto il comun debito mi debano far le sequie et questo per sine ὁ che duraranno i monasterii et se per sorte mancassero d'obligo, posano render conto a sua Maestà Divina^a et che gò parimente scritto ὁ in tutti vinti monasterii separatamente avendogli mandato ὁ con papa Dno Jona Igumeno di Sto Dionisio aspri duimilla per ogni uno ὁ et fui scritto con i mi parenti; ma questi gli alaso acio che sia fatto le esequie come che ho antedetto. Ittem se morirò qui a Venetia alassio ducatti quattrocento et gli altri restanti duecento che summano in tutto

6) Ὁ Legrand ἔχει «per fine»=ἐπὶ τῷ σκοπῷ (ὄχι ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς).

7) Τὴν φράσιν «che gò parimente scritto»=ὄτι ἔχω ὁμοίως γράφει», ὁ Legrand ἐσφαλμένως τὴν σημειώνει: perchè son parimente=διότι εἶμαι ὁμοίως (καὶ δὲν βγαίνει κανὲν νόημα).

8) Καὶ τὴν φράσιν ταύτην ὁ Legrand ὁ ἔχει ἀλλοιώσει συμφώνως τῷ παρὰ τῇ Κοινότητι ἀντιγράφῳ εἰς «onvero egli m'ha notato»=τοῦτέστι «αὐτὸς μὲ ἐσημείωσε». Ἡμεῖς ἀνεγνώσαμεν καὶ σημειοῦμεν «avendogli mandato»=καθὼς τοῖς ἔχω ἤδη στείλει μὲ τὸν κλπ.

9) Ὁ Legrand ἔχει ogni anno=κατ' ἔτος. Τὸ ἀκριβέστερον εἶναι τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀναγνωσθὲν ogni uno=εἰς ἕκαστον. Ἄλλως τε ἐφάπαξ ἀπέστειλεν ἀνά 2000 ἄσπρα καὶ δὲν ἀνέλαβεν ὑποχρέωσίν τινα νᾱ στέλλῃ ἐτησίως. Τὸ ἄσπρα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὸν Nicolò Paradopolì Aldobrandini (le Monete di Venezia ἐκδ. 1907 ἐν σελ. 69), ἀντηλλάσσοντο μὲ 40—50 κατὰ δουκάτον, τῆς ἀξίας των κυμαινομένης. Συνεπῶς τὰ 2000 ἄσπρα ἰσοδυνάμουν μὲ 40—50 δουκάτα Βενέτικα.

α) Ἡ λέξις divina=θεϊκή, παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Legrand.

ἔξῃς ὄρον· Ὅποιος θὰ εἶναι Γκαστάλδος δέον νὰ τὰ τοποθετήσῃ εἰς τὰ ὄρη¹⁰ μὲ τόκον καὶ τὸ διάφορον τῶν ρηθέντων Δουκάτων, τὸ ὁποῖον θὰ εἰσπράττουν ἔτησίως νὰ διανέμηται εἰς δύο μέρη καὶ τὸ μὲν ἡμισυ νὰ εἶναι πρὸς ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ νὰ δίδηται εἰς τοὺς ἑφημερίους τῆς ρηθείσης Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ μὲ τὸν ὄρον νὰ ὦσιν ὑποχρεωμένοι νὰ μοῦ κάμουν ἓνα τάφον καὶ νὰ θάψουν ἐντὸς τὸ σῶμά μου, ἀλλ' εἰς τὸ μέρος τῆς ἱερᾶς Πύλης, ἢ εἰς τὸ μέσον τῆς μπάγκας¹¹ ποῦ στέκει ὁ Γκαστάλδος, καὶ οἱ ἑφημέριοι νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι κάθε Σάββατον νὰ μοῦ ψάλλουν ἐπὶ τάφου¹² ἐν τρισάγιον καὶ ἂν παραλείψουν κανὲν Σάββατον νὰ μοῦ ψάλλουν τὸ τρισάγιον, νὰ τοῖς ἀφαιρῆται τὸ διάφορον ποῦ τοῖς ἀνήκει διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο καὶ νὰ δίδηται εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Ἀνιάτων καὶ ἂν δὲν θελήσουν νὰ μοῦ κάμουν τὸν τάφον εἰς τὸ ὀνομασθὲν μέρος, νὰ συλλεχθοῦν τὰ ὀστᾶ μου καὶ τὰ εἰρημένα Δουκάτα νὰ σταλοῦν εἰς τὸ ἡμέτερον Μοναστήριον ἐπονομαζόμενον τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς Ἰωάννινα, ὅπου εἶνε θαμμένοι καὶ οἱ

ducatti seicento a San Zorzi de Greci con questo patto però che colui che si ritroverà gastaldo deba meterli sopra a i monti¹⁰ a guadagno et che il prò di detti ducatti che scoderano, ogni ano, sia diviso in due parte et che l'amittà resta alla chiesa et l'altra mettà sia dato ai capellani della ditta ciesa di San Zorzi de Greci con questo patto però che siano obligati farmi una arca et sepelire dentro il mio corpo nel loco della porta di Santi Sanctorum o vero per mezo della banca¹¹ che sta il gastaldo et che i capellani siano obligatti sempre ogni sabatto dirmi sopra la mia se pultura¹² uno trisagio et se mancarano per qualche sabatto a non dire detto trisagio i cap. i gli sia tolto il prò che gli apartinera per quel ano et sia dato allo spitale delli incurabili et se non vorano farmi l'arca nel loco che io ho

10) Monti di pietà καὶ ἀπλῶς Monti=ὄρη εὐσπλαγχνίας, ὀνομάζονται καὶ σήμερον ἔτι ἐν Ἰταλίᾳ τὰ Ἐνεχυροδανειστήρια.

11) Προεδρεῖον.

12) Ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Βενετίᾳ καὶ σώζεται καὶ σήμερον ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ ἢ ἐπιτύμβιος πλάξ μὲ τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν: «Ζῶτος Τζιγαρᾶς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων ὁ ἐπὶ τοῦ ἀρχοντος καὶ αὐθεντὸς πάσης Μολδοβλαχίας Πέτρου τοῦ Μιχνέστου Πρωτοσπαθᾶριος καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἀξίως ἐκλεχθεὶς, ὁ λαμπρῶς καὶ ὀρθοδόξως βιώσας, ἐν τῷδε τῷ μνημείῳ τῷ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀποστόλου κατασκευασθέντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς κληρονόμοις, προσδοκᾷ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἡρέμως. αφ᾽θ'. ἀπριλίου ια'.».

προπάτορές μου καὶ ἄς μὲ θάψουν μαζὺ μὲ αὐτοὺς καὶ ἄς κάμουν ἓνα τάφον καὶ ἄς ζωγραφίσουν ἄνωθεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν ἔνδοξον Μητέρα Αὐτοῦ Παρθένον Μαρίαν καὶ ἐμὲ μὲ τοὺς συγγενεῖς μου ἔμπροσθεν αὐτῶν προσπίπτοντας πρὸ τῶν ποδῶν τῶν καὶ ἄς τεθῆ καὶ μία κανδήλα, ἡ ὁποία ποτὲ νὰ μὴ σβύνη, ὅπως μοῦ ὑπεσχέθησαν τότε ὅταν τοῖς εἶχα χαρίσει τὸν κῆπον ἐκεῖνον ποῦ ἦτο τῆς μητρός μου στοῦ Γιάν¹³ καὶ ἂν παραλείψουν νὰ κάμουν ἐκεῖνο ποῦ ἔγραψα ἄνω, νὰ ἠμποροῦν οἱ ἐπίτροποί μου νὰ διαθέτουν τὰ εἰρημένα χρήματα καὶ τὸν κῆπον, ὅπως αὐτοὶ ἐγκρίνουν καὶ ἂν θελήσουν, ἄς κάμουν αὐτοὶ ἓνα τάφον ὅμοιον μὲ τὸν τοῦ Παπαῖ Κὺρ Ἰωάσαφ¹⁴, ὅστις ἀνήγειρε τὸ ρη-

nominato siano raccolti l'osa mie et i ducatti soprascritti et siano mandati nel nostro monasterio nominato Santo Nicolao a ioanina dove sono sepolti anche i miei progenitori et mi so-peliscano insieme con loro et che faciano una sepoltura et che dipingano di sopra il nostro signor Jesu Christo et sua gloriosa matre vergine maria et me con i mii parenti inanzi loro prostratti nelli loro piedi et che sia meso una lampada et che non smorci mai come m'ano promiso alora quando che gli aveva donatto quel orto che era di mia madre iostian¹³ et se di ciò mancaranno di non far quel che oscritto posano i mii comesarii disponer delli detti denari et orto come che a lor parerà et si vorano faciano egli una arca al modo chè è quella del papa Dno Joasaf¹⁴ edificator di detto Monasterio et li

13) Ὁ Legrand ἔχει in Ostida=στὴν Ὀστιδα, ἡμεῖς ἀνεγνώσαμεν «iostian» ἴσως «εἰς τοῦ Γιάν» καὶ πιθανὸν νὰ ἦτο τοποθεσία τις ἐν τῇ πόλει ἢ ἐπὶ τῆς νησίδος Ἰωαννίνων. Ἐκτὸς ἂν «iostian» δέον νὰ ἀναγνωσθῆ «Ἰουστίνα» ὁπότε ἠθέλεν εἶσθαι τὸ ὄνομα τῆς μητρός του. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος ὁ ἀδελφός του ἐν τῇ διαθήκῃ δίδει ἐντολὴν νὰ μνημονεύωνται τὰ ὀνόματα «Ἀποστόλου, Γεωργίου (τοῦ πατρός του), Γερασίμου, Παγώνας, Παναγιώτου (ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του), καὶ Κυριάκη. Καὶ ἐπειδὴ ἀναφέρει μετὰ τὸν πατέρα του Γεώργιον τὸ ὄνομα Παγώνα, εἰκάζομεν ὅτι ἡ μήτηρ των οὕτως ὠνομάζετο. Κατὰ τὴν ἡπειρωτικὴν δὲ συνήθειαν καὶ ὁ Ζῶτος Τζιγαράς εἰς τὴν πρωτότοκον θυγατέρα ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς μητρός του «Παγώνα». Καταλήγομεν ὅθεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ὑπὸ κρίσιν φράσις δέον νὰ ἀναγνωσθῆ «εἰς τοῦ Γιάν».

14) Ὁ Ἰωάσαφ οὗτος ὁ Φιλανθρωπινὸς ἀνεκαίνισεν ὄντως τὴν μονὴν τῷ 1542, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ κυρίου ναοῦ ἐπιγραφή, ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ Ἐφορος τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Κύριος Συγκόπουλος (Ἠπ. Χρ. 1926 τεῦχος Β'. σελ. 137). Δὲν γνωρίζομεν ἂν ὁ Ἰωάσαφ οὗτος εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν Ἰωάσαφ ὃν ἐπονομάζει Φιλανθρωπινόν, περὶ οὗ ὁ Ἰωάννης Βελοῦδος καὶ γράφει ὅτι ἐχρημά-

θὲν Μοναστήριον καὶ μὲ τὰ εἰρημένα χρήματα, ἃς ἐξοδεύσουν οἱ ἐπίτροποι μου Δουκάτα τριακόσια ἵνα κάμουν ἓνα Νοσοκομεῖον καὶ τὰ ἄλλα τριακόσια Δουκάτα ἃς διατεθοῦν ὑπὲρ τῶν ἐξ Μοναστηρίων ἅτινα εὐρίσκονταν ἐπὶ τῆς αὐτῆς νηίδος ἀνὰ πενήκοντα ἑκάστῳ καὶ νὰ ὧσιν ὑποχρεωμένα καὶ τὰ ἐξ Μοναστήρια νὰ συνέρχονται κατ' ἔτος εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ ἐπονομαζόμενον Φιλανθρωπινόν, ὅπου εἶναι θαμμένοι οἱ προπάτορές μου, καὶ νὰ μοῦ κάμνουν μνημόσυνα καὶ ἂν παραλείψουν νὰ ἐκτελέσουν αὐτὴν τὴν διαταγὴν, νὰ ἔχουν νὰ δίδουν λόγον εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοῦτο ἔσαι καὶ ἐφόσον θὰ ὑφίστανται τὰ Μοναστήρια. Ὅμοίως ἀφίνω εἰς ὅσα Μοναστήρια εὐρίσκονται εἰς τὰ Γιάννινα τῶν ὁσίων μοναζουσῶν, Δουκάτα ἐξήκοντα, ἵνα τὰ διανεμηθοῦν μεταξύ των καὶ ἵνα παρακαλοῦν τὸν Θεὸν δι' ἐμέ. Ὅμοίως ἀφίνω 40 χρυσᾶ τζεκίνια εἰς 40 ἱερεῖς τῶν Γιαννίνων, ἵνα ὁ καθεὶς ἐξ αὐ-

sopraditti denari che i comesarii posano spender ducatti tresento et far uno nosocomio et gli altri tresento ducatti vadino nelli sei monasterii che si ritrovano nella stessa isola cinquanta ducatti per monasterio et siano obligatti tutti sei conventi ogni ano radunarsi insieme nel monasterio di San Nicolò cognominato il Filantropinò dove sono sepolti i miei progenitori et farmi le seguie et mancando essi di detto ordine siano obligatti render conto a Dio e sepre finocche durerano i

τισεν ἐφημέριος ἐν Βενετία τῷ 1576. Ἡμεῖς ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς Ἑλλην. Κοινότητος διεπιστώσαμεν ὅτι τῷ 1576 παρουσιάσθησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν ὡς ὑποψήφιοι ἐφημέριοι ὁ Αὐγουστῖνος Σταυριανός, ὁ Φώτιος ἐκ Κερκύρας, ὁ Ναθαναὴλ ἐκ Χανίων (Κρήτης), ὁ Μακάριος ἐξ Ἡρακλείου καὶ ὁ ὑπηρετῶν ἤδη ὡς ὑποεφημέριος «μοναχὸς Ἰωάσαφ ἀπὸ τὰ Γιάννινα» (Vice—cappellano fra Iosaf da Janina) καὶ γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγη ὁ Σταυριανός ὡς ἐφημέριος. Κατὰ συνέπειαν ὁ Ἰωάσαφ ἐ χρημάτισε μόνον ὡς βοηθὸς ἐφημερίου καὶ δὲν προκύπτει ἐκ τῶν πρακτικῶν ἂν ἐπωνομάζετο «Φιλανθρωπινός». Ἄγνοοῦμεν ὅθεν πόθεν ὁ Βελοῦδος ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἀρχείων διεπιστώσαμεν καὶ ἄλλας ἀνακριβείας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Βελοῦδος καὶ εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὴν σειρὰν τῶν χρηματισάντων ἐφημερίων καὶ προέδρων, κατὰ τὴν πρώτην ἰδίᾳ ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Κοινότητος.

Καὶ τὸν Ζῶτον Τζιγαράν ἐσφαλμένως ὁ Β. ἀναφέρει ὡς πρόεδρον (Gastaldo) τῷ 1594. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐξελέγη ὡς τοιοῦτος τῇ 15 7βρίου 1594, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπουσίαζεν εἰς Βλαχίαν καὶ δὲν ἦλθεν ἐγκαίρως, ἡ Κοινότης ἐξέλεξε μετὰ 40 ἡμέρας, ἦτοι τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1594, τὸν Μιχαὴλ Σωμάκην (ὄρα Capitolare 95) καὶ ὁ Ζῶτος Τζιγαράς ἐξελέγη μετὰ ἓν ἔτος, ἦτοι τῇ 17 7βρίου 1595, ὡς Γκαστάλδος καὶ μόνον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξήσκησε τὰ ὑψηλά του καθήκοντα (Capit. 222).

τῶν ψάλη 40 λειτουργεῖς ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου. Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὸν Σταμάτην Τζιγαράν Δουκάτα Βενέτικα δέκα. Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὴν Φέουτρα ντὶ Σερμάτα Δουκάτα Βενέτικα ἕξ. Ὅμοίως ἀφίνω τριάκοντα Δουκάτα, νὰ κατανεμηθοῦν εἰς τρία Νοσοκομεῖα, ἀνὰ 10 ἑκάστω, ἦτοι εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου, εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον τοῦ Καστέλλου καὶ εἰς τὸ τῶν Ἀνιάτων. Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὰς δόσις Ἑλληνίδας μοναχὰς τῆς Βενετίας Δουκ. 15 νὰ τὰ διανεμηθοῦν μεταξύ των. Ὅμοίως ἀφίνω Δουκ. 45 νὰ ὑπανδρευθοῦν τρεῖς πτωχαὶ ὀρφαναὶ ὁμοεθνεῖς. Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὴν Μάρθαν ποῦ μὲ ὑπηρετεῖ Δουκ. 20. Εἰς τὸν πρῶτον ὑπηρετήν μου Ἰωάννην Δουκ. 5. Ὅμοίως ἀφίνω Δουκάτα 100 ἵνα μοῦ κάμνουν μνημόσυνα καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὡς συνηθίζουσιν πάντες οἱ χριστιανοί. Ὅμοίως ἀπὸ τὰ μετρητὰ Δουκάτα ποῦ ἔχω, ἀφίνω εἰς τὰς τέσσαρας θυγατέρας μου: ἦτοι εἰς τὴν πρώτην ὀνομαζομένην Παγῶναν Δουκ. 4000, εἰς τὴν δευτέραν ὀνόματι Ζαφείραν Δουκ. 4000. Εἰς τὴν τρίτην ὀνόματι Ρωξάνην Δουκ. 4000 καὶ εἰς τὴν τετάρτην ὀνόματι Ἰσαμπέλλαν Δουκ. 4000 καὶ κάμνουν ἐν ὅλῳ Δουκάτα 16000 καὶ τὸ ὑπόλοιπον ποῦ θὰ μοῦ εὑρεθῇ εἴτε μετρητὰ, εἴτε εἰς κοσμήματα, εἰς

monasterii. Ittem lassio a quanti monasterii si ritrovano a ianina delle reverende monache ducatti sesanta per dispartirgli tra loro acio posano pregar idio per me. Ittem lassio quaranta cechini doro a quaranta pretti d'ianina acio che ogniuno d' loro midica quarantamese per l'anima mia. Ittem lassio a Stamati Zigarà ducatti venetiani dieci. Ittem lassio a dona Feutra di sermata ducatti sei venetiani. Itten lassio ducatti trenta che siano divisi in tre ospitali dieci per ogniuno cioè a San ioane polo a sto petro dicastello et paulo et alli incurabili. Ittem lassio ducatti quarantacinque che siano marittate tre povere orfane della nostra natione. Ittem lassio alla Marta che mi serve ducatti venti; a zuane mio primo servitore duc. cinque. Ittem lassio ducatti cento acio che mi debano far li mie sequie di tutto l' ano secondo la consuetudine di tutti i christiani. Ittem delli denari contadi che mi trovo haver lassio alle mie quatro figliole cioè alla prima nominata Pagona ducatti, quattromille, alla seconda nominata Ζαφείρα quattromille, ducatti, alla terza nominata Ροξάνα ducatti quattromille, alla quarta nominata Isabella duc. quattromille et summa in tuttequattro ducattisedecimille et il restante di quelloche me si ritrova così contadi così zoie così draparìa, ar-

ροῦχα, εἰς ἰσημικά, κτήματα, γραμμάτια καὶ πᾶν ὅ,τι κέκτημαι, ὡς θὰ φανῆ ἀπὸ τὰ βιβλία μου, νὰ μένουν εἰς χεῖρας τῆς συζύγου μου Κυρίας Μαρίας, ὁμοίως καὶ τὰ Δουκάτα τὰ ὅποια ἀφῆκα εἰς τὰς θυγατέρας μου νὰ μένουν δι' αὐτάς, εἰς χεῖρας τῆς γυναικός μου Κυρίας Μαρίας, ἣ ὅποια δέον νὰ τὰς κυβερνήσῃ καὶ νὰ τὰς ὑπανδρεύσῃ ὡς καλὴ μήτηρ, ἀλλὰ νὰ τὰς ὑπανδρεύσῃ μὲ Ἕλληνας καὶ ὄχι μὲ ἄλλοεθνεῖς καὶ νὰ κάμῃ διὰ τὰς θυγατέρας μας πᾶν ὅ,τι Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἐμπνεύσῃ, διότι αὐτὴν ἀφίνω Κυρίαν νὰ κάμῃ πᾶν ὅ,τι ἔγραψα, εἰς ἅπασαν τὴν περιουσίαν μου, καὶ ξεχωριστὰ ἔχει¹⁵ τὴν προῖκά της, ἣ ὅποια εἶναι ἐλευθέρω καὶ ἀκεραία ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ γραπτοῦ σημειώματος τῆς προικός της καὶ τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν της, μόνον τῆς λείπουν τὰ μετρητά, τὰ ὅποια θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου ἢ εἰρημένη γυνή μου. Εἶναι πασίδηλον πῶς ἐγὼ ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸ σπίτι τῶν προπατόρων μου, πτωχὸ παιδί, καὶ ἐπῆγα καὶ ἐκοπίασα ἕως ὅτου Κύριος ὁ Θεὸς μὲ ἐβοήθησε καὶ ἤλθον καὶ οἱ ἀδελφοί μου καὶ οἱ συγγενεῖς μου καὶ τοὺς ἐβοήθησα μὲ ὅ,τι ἤμπόρεσα. Δηλῶ ὅμως ὅτι μὲ τοὺς ἀδελφούς μου ἐξεκαθαρίσαμε τοὺς λογαριασμοὺς τῶν πατρικῶν ἀγαθῶν καὶ τὰ διενείμαμεν, ὅπως τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν συμβολαιογραφικῶν πράξεων καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἀφίνω εἰς τὸν Ἀποστόλην¹⁶ ἀδελφόν μου Δουκάτα τετρακόσια καὶ εἰς ἄλλον ὀνόματι Πᾶνον ποῦ εἶναι ἀδελφός μου ἀλλ' ἀπὸ ἄλλην μητέρα, ἀφίνω Δουκάτα διακόσια μὲ τὸν ὄρον ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐνοχλήσουν

genterie, posesion, scritti et tutto cio che io ho seconde che si parerà nelli mii scritti che resterano nelle mani di mia moglie donna Maria similmente anco gli ducatti che ho lasciatto a mie figliole restino per esse figliole nelle mani di mia moglie donna maria et deba governargli et maritarle come buona madre et però che deba maritarle con greci et non con altra natione et faccia con le nostre figliole tutto quello che io ho scritto in tutte le mie facultà se ben separatamente à¹⁵ tutta la sua dotte et libera integra secondo che apar per carta delle sua dotte la quale dotte essa si ritrova haver nelle sue mani solamente che gli manca i denari contandi della sua dotte le quali li debba tore dalli miei beni detta mia moglie; Perchè è manifesto al mondo come io mi son partito dalla casa di mii progenitori fanciulo povero et mi andai a faticar finchè il signor

15) Ἡ λέξις «à» = «ἔχει» παρελείφθη ὑπὸ τοῦ Legrand.

οὔτε τὰ παιδιά μου οὔτε τὴν γυναῖκά μου. «Καὶ¹⁶ ἂν τυχὸν ἤθελον τὰς ἐνοχλήσει νὰ ἔχη ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν μόνον ἓνα¹⁷ τῶν 12» Ὁμοίως λέγω ὅτι¹⁸ τὰ χρήματα ποῦ ἀφῆκα εἰς τὰ παιδιά μου, ἂν τυχὸν ἤθελεν ἀποθά- νει κανὲν ἀπὸ αὐτά, νὰ διανεμῶνται μεταξύ των τὸ μερίδιον τοῦ θανόν- τος καὶ ἂν τυχὸν ἤθελεν ὑπανδρευθῆ¹⁹ καμμία ἐξ αὐτῶν καὶ ἤθελεν ἀπο- θάνει χωρὶς κληρονόμους, νὰ δύναται νὰ δίδῃ ἓνα μέρος διὰ τὴν ψυχὴν της, ὅπου τῆς ἀρέσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ εἶναι ὑπὲρ τῶν ἐπιζουσῶν ἀδελφῶν της, καὶ ἂν τυχὸν ἢ σύζυγός μου Κυρία Μαρία δὲν δυνηθῆ νὰ ὑπομείνῃ τὰς κοσμικὰς τριβόλους, οὔσα νέα, καὶ θελήσῃ νὰ ὑπανδρευθῆ²⁰

Idio mi à aiutato et sono venuti i mii fratelli et parenti et gli ὀ aiutato tutto quello che hò potuto, deciarando però che ha- biamo fatto con i mii fratelli li conti diipaterni beni et ci sepa- rassimo come ben apar per istrumenti d'inodari et con tutociò lassio a Postolin mio fratello ducatti quattrosento et allaltro nominato Pano chè fratello mio ma con altra madre lassio du- catti duesento con questo patto però non debiano molestar nè i mii figlioli nè manco «mia¹⁶ moglie e se per caso molestasero ogni un di loro habi uno¹⁷ da dodese». Ittem dico che¹⁸ gli de- nari che ho lassiato a mii figlioli se per caso morisse alcum di loro gli altri debano partire fra loro la parte del defonto et se per sorte si maritasse qualcuna di loro et che morisse poi senza heredità posa dare una parte per l'anima sua dove gli piacerà et il resto vadi nelle sorelle sua che si troverano inesere et se per sorte mia moglie donna Maria non potrà sopportare le tri- bulatione del mondo essendo giovane et vorà maritarsi²⁰ «po- sano i mii figlioli ed i comesi che io meterò, separare da lei i

16) Ἡ μεταξὺ εἰσαγωγικῶν περιόδος δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἀντίγραφον παρὰ Legrand.

17) Ἦτοι ἐν σολδίον τῶν 12 δηναρίων.

18) Καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ λέξεις παραλείπονται παρὰ Legrand.

19) Ἐκ τῶν τεσσάρων θυγατέρων του ἡ πρωτότοκος Παγώνα ὑπανδρεύθη τὸν διάσημον ἐν Βενετία Κερκυραῖον δικηγόρον Θωμᾶν Φλαγγίνην, τὸν μέγαν εὐεργέτην τῆς Ἑλλην. Κοινότητος καὶ ἰδρυτὴν τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου (ὄρα διαθήκην τῆς Παγώνας ὑπὸ χρονολ. 11 Μαΐου 1612, ἧς περίληψιν ἀνεύρομεν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Ἑλλ. Κοινότητος). Ἡ δὲ νεωτέρα Ἰσαμπέλλα συνεζεύχθη τὸν Ἑλληνα Ἀνδρέαν Κουβλῆν καὶ χηρέυσασα συνῆψε δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ Angelo Dardani. Παρὶ τῶν ἄλλων δύο ὄρα διαθήκην Ἀποστόλου Τζιγαρᾶ.

20) Καὶ ὄντως ὑπανδρεύθη ἡ δόμνα Μαρία τὸν Ἰταλὸν Paolo Minio καὶ ἔσχεν ἓνα δικαστικὸν ἀγῶνα μὲ τὴν Κοινότητα (ὄρα φάκελλον 15 ἀρ. 170/171).

«να ἤμποροῦν οἱ ἐπιτρόποι μου νὰ χωρίσουν ἀπὸ αὐτὴν τὰ παιδιά μου»²¹ καὶ τὴν ἀνάλογον περιουσίαν των, ποῦ διέθεσα ὑπὲρ αὐτῶν καὶ οἱ ἐπιτροποὶ δέον νὰ καταθέσουν τὰ χρήματα μὲ τόκον, ἕως ὅτου ἔλθουν αὐταὶ εἰς ὥραν γάμου καὶ ἂν ἡ μήτηρ των θελήσῃ νὰ τὰς βοηθήσῃ μὲ τὴν προϊκά της καὶ ἀπὸ τὴν περιουσίαν ποῦ τῆς ἀφίνω, ὅπως τῆς ἐμπνεύσῃ Κύριος ὁ Θεός, ὡς καλὴ μήτηρ καὶ χριστιανὴ»²² καὶ ἀκόμη ἄς θελήσῃ νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ τὴν ψυχὴν μου καὶ νὰ κάμῃ ἐλεημοσύνας. Ὁμοίως ἀφίνω εἰς τὸν Ρίζον μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας ἐπαργυρωμένας σπάθας ποῦ ἔχω. Ὁμοίως εἰς τὸν Σταῦρον μίαν ἄλλην ἐπάργυρον σπάθην. Ὁμοίως ἀφίνω εἰς τὸν Κύρ Κωνσταντὶν τὸ μαῦρο ζαμπερλουκό μου καμωμένον ἀλλὰ Τούρκικα, μὲ τὰ ἀργυρᾶ κομπιὰ καὶ φοδραρισμένο μὲ δέρμα σαμουριού»²³ καὶ μὲ βύσινο βελούδο παλαιό. Ἀφίνω εἰς τὸν Πανιερ. Ἀρχιεπ. Φιλαδελφείας Κύριον Γαβριὴλ Δουκάτα Βενέτικα ἐξήκοντα ἵνα δέηται ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς τὰς προσευχάς του. Καὶ ἐπειδὴ ἡ γυνὴ μου εἶναι μόνη, ἀφίνω ὡς ἐπιτρόπόν μου τὸν ἀδελφόν μου Ἀπόστολον καὶ τὸν Κύρ Κωνσταντὶν Παλαιολόγον ἵνα δύνανται καὶ οἱ τρεῖς, δηλ. καὶ ἡ γυναῖκά μου, «να διαθέ-

*figlioli»*²¹ con la propotio delli sui denari che me ho scritto et i comesarii debiano metere li detti danari in uno interesse fin alla età di maritarle et si vorà la madre loro agiutali della sua dotte o de quella facultà che gli lascio de mio che gli spirara il nostro signore come bona madre et christiana»²² et anco voglia ricordarsi della nima mia fare qualche elemosina. Ittem lassio a Riso una delle più belle spade argentate che mi trovo haver et parimente a Stavro un altra spada argentada ancor essa. Ittem lascio a mio Constantin il mio zamberlucò murello fatto alla turchesca con i botoni d'argento et la corvata fodrada con ia pelle samuri»²³ et con veludo pagonazzo vechio. Lassio a Rev. Mons. Archivescovo di Filadelfia Dno Gabriel ducatti venitiani sessanta acio preghi il sig. Idio nelle sue orationi per me. Ma perchè ritrovandosi mia moglie sola lascio per mii comisarii il mio fratello Apostolo et il mio Constantin Paleo-

21) Ἡ περίοδος ἡ μεταξὺ εἰσαγωγικῶν δὲν ὑπάρχει παρὰ Legrand.

22) Ὁμοίως καὶ ἡ λέξις «χριστιανή».

23) Ὁ Legrand ἐσφαλμένως ἀναγράφει «σαντουρι» ὅπερ βεβαίως δὲν καταλέγεται μεταξὺ τῶν δερμάτων, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν μουσικῶν Ἀνατολικῶν ὀργάνων.

του²⁴ καὶ νὰ ἀποφασίζου^ν εἰς κάθε περίστασιν ποῦ θὰ λάβῃ ἀνάγκην ἢ γυνή μου» Κυρία Μαρία καὶ νὰ μὴ δύνανται ὁ καθεὶς χωρὶς τὸν ἄλλον, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ χρήματα τῶν θυγατέρων μου καὶ διὰ τὰ χρήματα ποῦ ἀφίνω διὰ τὴν ψυχὴν μου, ἀλλ'²⁵ εἰς τὰ τῆς γυναικὸς μου πράγματα θὰ εἶναι μόνη κυρία ἢ σύζυγός μου καὶ ἐν ἣ περιπτώσει ἤθελεν ὑπανδρευθῆ, τότε οἱ ἐπίτροποί μου θὰ ἔμποροῦν νὰ διαθέτουν τὰ χρήματα τῶν παιδιῶν μου διὰ τὸ καλλίτερον, ἤτοι νὰ τὰ καταθέσουν ἐπὶ τόκῳ ἕως ὅτου ἔλθουν εἰς ὥραν γάμου αἱ εἰρημέναι θυγατέρες μου.

Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τοῦ Συμβολαιογράφου καὶ τῶν μαρτύρων Ἰερεμία διακόνου τοῦ ποτε Νικολάου καὶ Φραγκίσκου Μπερτινάτι τοῦ ποτε Ἀγγέλου.

Ἡ Διαθήκη ἐδημοσιεύθη τῇ 21 Ἰουνίου 1599.

logo che possono tuttitreinsieme cid et mia moglie «disponere²⁴ in tutte le ocasioni che farà bisogno a mia moglie» donna Maria et che non posciano fare cosa alcuna un senza laltro nelle cosse però che appartengono a mii figlioli et nelli denari che lascio per l' anima mia ma²⁵ nella roba che aspeta a mia moglie sia essa patrona sola mia moglie et in caso che si vorebe maritar allora posano i mii sudetti comesarri disponere delli denari di mii figlioli il meglio cioè meter in guadagno perfino al tempo del maritaggio delle ditte mie figliole.....

Testimonii per la consegna: Geremia diacono fu Nicola e Francesco Bertinati fu Angelo.

Publicato il detto testamento il 21 Giugno 1599.

Ego Andreas de Herculis q. Josef.

Praeterea plenissimam virtutem ecc. ecc.

24) Ἡ μεταξὺ εἰσαγωγικῶν περιόδου δὲν ὑπάρχει παρὰ τῷ Legrand.

25) Ἡ λέξις ma=ἀλλά, παραλείπεται παρὰ L.